

Føroya Sosial-Demokrat

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 24

Lýsingarprísur fyri min: 20 øyru á
1. síðu, 15 øyru á 3. og 4. síðu

Mánadagin 16. juni 1952

Bladið verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 3,20 + porto um fjórðingsárið

25. Árg.

Brot úr

samrøðu við P. M. Dam fólkatingsmann

Vit hava biðið Dam fólkatingsmann siga númer orð frá ríkisdagssetuni, ið nú er at enda.

— Lat meg fyrst siga, heldur Dam, at mær hevur saknað vilja hjá landsstýrinum at nýta fólkatingsmenninar sum tað tilhøvað liðið millum Føroyar og ríkisdag og ríkisstýrið. Men kanska hetta er meiri »barnasjúka« enn viljað.

Liberaliseringin og Jóhann Poulsen fólkatingsmaður

Annars er at siga, at tað fall mær sum føroyingi eina merkiligast, at mín kólegi Jóhann Poulsen, ið til valið greiddi fólk frá, at hann fyrri at vera vinur við allar partar vildi vera uttan flokka á ríkisdegi, knappliga meldað seg inn í vinstraflokkinn, nú tá ið hesin flokkur setur alt inn á liberalisering.

Hetta var ikki einans eitt lyftibrot móti veljarunum. Men tað er eisini sæð frá føroyskum sjónarmiði politisk haft bindan av honum í málum, sum meiri enn í flestum førum eru livsmál føroyinganna.

Eg hugsi sum skotið til serliga um liberaliseringpolitikkinn hjá vinstra og høgra.

Henda liberaliseringin kann koma at veða okkara fiskasølu á Spania-marknaðinum til almiklan skaða, serliga tá ið okkara størsti konkurrentur, Noreg, ikki hevur liberaliserað handlin uppá Spania.

Tað er mær ófatiligt, at ein føroyskur fólkatingsmaður við opnum eygum skal hava bundið seg til at vera fyrri eini tilkari liberalisering, ið er eitt beinleiðis stig ímóti føroyskum fiskasøluinteressum.

Eg var sjálvandi móttøðumaður av hesari frígeving av handlinum av suðurlandskum fruknum og øðrum vörum. Men hon varð ígjøgnumförd við undirtøku av Jóhann Poulsen. Í fólkatinginum visti eg á vandan, ið goymdi seg fyrri okkum í liberaliseringini av handlinum uppá Spania og Italia og heitti á ríkisstýrið at gera tað, ið tað kundi fyrri at verja ímóti, at leysgevingin av handlinum við suðurlandsku vörnum ikki kom at gera ov stóran skaða fyrri okkara fiskahandil, tí vit hava einki uttan fiskin at lita á.

Soleiðis sum landið liggur í dag, er tað heinan vegin ein drápsgerð av einum føroyskum fólkatingsmanni at vera fyrri liberalisering av Spania-handlinum. Hetta eigur at verða sagt, so eingin føroyingur skal vera í iva um, hvussu landið liggur.

Tað var eisini eitt sindur merkiligt at uppliva, at ein føroyskur fólkatingsmaður reisir seg fyrri at stemma við teimum konservativu og vinstrumennum fyrri at dyrka smórið og fleskið fyrri donskum arbeiðsmönnum. Tað rakar sjálvandi eisini upp til Føroyar.

Talan hevur verið um at taka burtur tilskotið til bilgereran av t. d. rugmjólinum — eitt tilskot, sum hevur komið okkum til góðar.

Verður álvar av hesi talu vinstra og høgrumanna, ið Jóhann Poulsen hevur bundið seg til at fylgja, kunnu Føroyingar vænta, at annar føroyski fólkatingsmaðurin verður at reisa seg og stemma fyrri at gera mjólið dýrari fyrri føroyskum arbeiða- og fiskimönnum, eins og hann gjörði, tá ið fleski og smórið og kjötið varð dyrkað, og tá ið hann við at melda seg inn í vinstra gekk inn fyrri tí fyrri okkara fiskasølu í Spania deyðsfarligu liberalisering.

Havnatilskotini.

Sum kunnugt var tað Tvøroyri, sum legði fyrri við at søkja um statstilskot til havnabyggingina. Seinri komu allar Føroyar við, eisini Havnin og Klakksvik, hvørs tásitandi býarstýri tókust ikki at vilja viðganga, at teimum tørvaðu statsstundning.

Vegna seinrókni landsstýrisins hevur gingið trupult hjá summum kommunum — serliga Tvøroyri — at fingið stundningin goldnan, hóast alt, ið kundi gerast, varð gjørt frá kommunanna síðu.

Men nú tykist stundningsspurningurin at fara at ganga skjótari. Sum fólkatingsmaður og kommunalpolitikari havi eg roynt at verið trúur á myndugleikunum fyrri at fáa fram stundningsspurningin. Nú stutt áðrenn vit fóru heim, var fundur í statsministeriinum saman við umboðsmönnum fyrri finansministerið.

Har var semja um at tilmæla finansministeriinum at rinda stundning til havnaverkin:

Tvøroyri	kr. 438.000
Vestmanna	— 97.000
Hulkin	— 68.750
Runavík	— 337.500
Vág	— 400.000
Klakksvik	— 137.500
Kollafjörð	— 68.750

Av tí, at Vág ikki kundi fáa tey væntaðu sparikassalán ella banklán til finansiering av havnabygging síni, var hon komin í dýrastu neyð. Samráðingar vóru tí havdar um at veita Vág eitt stórlán til 5,5 % p. a. Hetta eydnaðist. Allir danskir flokkar gingu við til tess, hóast tað, sum sagt varð, kundi vera presedens skapandi.

Klakksvikin er við at byggja og vil fáa reststundning, eftirhondini sum roknskapur yvir byggiútreiðslurnar liggur fyrri.

Sama varð sagt um Tórshavnar havn. Her er aftrat at viðmerkja, at ymist tykist ikki at vera nóg greitt viðvíkjandi sjálvari byggingini. Tað ræður tí um hjá Havnarmönnum skjótast gjørligt at fáa alt greitt og í avgjörda legu byggingini viðvíkjandi. Allir vóru samdir um at viðmæla stundningsveitan til Havnina.

Telefonsamband við útheimin

tykist nú at vera komið undir land eftir sum mær varð upplýst, tá ið eg

fregnaðist um málið. Eitt framstigið, ið leingi hevur verið tørvur á.

Fiskamarknaðurin

tykist sum longu nortið við at koma at vera fyrri nýggjum trupulleikum. Viðvíkjandi sildini liggur heldur ikki væl fyrri í Svøríki. Vit eru ikki komin í handilssáttmála við hetta land. Okkara størsti og einasti kjansur liggur í, at Norðmenn og Íslendingar ikki verða førir at lata tað, ið teir hava bundið seg til. Men hesin kjansur er heldur hálur at lita á. Her er illa fyrstaðið — sein kúgv fær skitið gras. Spell, tí í sildini liggur kanska tann stóri »slottarígevinsturinn«, um vit duga at »spæla«.

Hvat siga Danir annars um tey føroysku politisku viðurskiftini, spyrja vit.

— Danir vilja fara varliga í orðum, tá ið talan er um partapolitikk í Føroyum. Tað er okkara sak, halda teir. Men eg hugsi, at tað er ikki skeið, at flestir Danir duga ikki at skilja sambands-fólkaflokkssamgonguna. Teir halda vist, sum vit javnaðarmenn hava kravt og hildið fram, at aftaná tað, ið hent er, vildi val farið fram í øllum øðrum demokratiskum londum. Nú, tað er nú ikki bara mót-mælisflokkarnir, sum halda, at val skuldi verið, um føroyskur politikkur skal metast rudduligur, men hópurin av sambandsmönnum geva javnaðarmönnum, sjálfstýrismönnum og tjóðveldismönnum rætt í terra valkrøvum.

Tær 75 marshall- milliónirnar

Danir lögdu 75 mill. av av sínum marshallpeningi til ídnaðarlán.

Tá ið Dam varð varur við, at hesin peningur avloysti tey ídnaðarlán, ið Føroyingar áður hövdu havt rættin til at læna av — einki varð lagt av av okkara marshallpeningi til tilkán — reisti hann málið um, at hesin peningur eisini skuldi kunna lænast til Føroyingar.

Væl skjiljandi okkara kor gingu danir við til tess.

Einar Waag hevur fingið ídnaðarlán av hesum peningi.

Hetta hava Dagblaðið og afturhaldið ikki tolað og lopið hevur verið á harra Waag og teir, ið lænt hava, fyrri hetta. Tað hevur verið hildið fram fyrri fólk, at harra Waags virki hevur verið einasta fyritøka, sum hevur fingið av tí føroyska marshallpeninginum.

Tá ið »Dagblaðið« og aðrir hava gjørt hetta, ber tað vitni um annaðhvørt eitt syrgiligt óvit um marshallpeningin ella um eina óndskapsfulla viljeing við vitandi og vilja fyrri at skaða ein mann.

Í samrøðu sigur Dam:

»Um einar 2 milliónur koma at verða læntar til Føroya av hesum 75 mill.

Nú meðan vit føroysku fólkatingsmenninir vóru niðri, vóru tær ymsu umsóknirnar til lán av hesum peningi til umrøðu.

Stóða varð tikin fyrri láni til ymsar umsóknir, serliga turkivirki, frysti- og

flakavirki.

Í tinginum hevur av t. d. Jens Kr. Olsen verið havt á máli, at arbeiðsmannasamtøkur á Skálafirði hava plánu um stórt flaka- og frystivirki. Á fundinum lýsti eg eftir umsókn eftir marshallpeningi til hetta virki, men mær varð svarað, at eingin umsókn var inngivin frá hesum arbeiðsmannasamtøkum. Hetta harmaði meg.

Hvør hevur ábyrgdina fyrri hetta syrgiliga forsømlsi.

Eitt forsømlsi, ið er so mikið harmiligi sum, at í lötuni er, tá ið tær føroysku jattaðu umsóknirnar eru avgreiddar, einki eftiri av teim 75 mill., sigur Dam.

P. M. Dams røða á Danatingi

Liberaliseringin og fiskasølan

Her í blánum hövdu vit uppافتurprent úr ríkisdagstjóðindunum taluna, ið Dam fólkatingsmaður hevði hildið undir 1. viðgerð av marshallhjálpin.

Nú heint undan fólkatingsins summarferiu var marshallhjálpin aftur til viðgerðar.

Dam legði uppí orðaskiftið Føroyum viðvíkjandi, og taka vit her uppافتur hansara talu:

»Ved første behandling af forslaget til Lov om anvendelse af modværdien af de i henhold til Det europæiske Genopbygningsprogram modtagne gaveydelse knyttede jeg nogle bemærkninger til forslaget for så vidt hvad angår Færøerne.

Jeg savner en udtalelse fra udvalget om den andel i marshallhjælpen, man har tiltænkt Færøerne. Men jeg går ud fra, at man har lov til at forstå det ærede udvalgs tiltrædelse af den højterede finansministers forslags paragraf 5 som en accept af den højterede ministers bemærkning til denne paragraf m. h. t. Færøerne. Jeg ville imidlertid være det ærede udvalg meget forbundnet for en udtalelse, der bekræfter dette, og da det ganske naturligt er af stor interesse for Færøerne, først og fremmest lagtinget og landsstyret, at være klar over, hvor stort et marshallbeløb, man kan regne med på Færøerne, vil jeg ligeledes være meget taknemmelig for en udtalelse herom. Et par millioner mer eller mindre er sandelig ikke uden betydning for det færøske erhverv.

Jeg tror, at man her i det høje ting har let ved at acceptere, at der, således som forholdene stiller sig i dag, næppe inden for kongerigets grænser findes et sted, hvor en ekstraordinær hjælp til erhvervslivet er mere tiltrængt end på Færøerne.

Iøvrigt henvisende til det af mig under sagens første behandling anførte ønsker jeg gerne over for den højterede finansminister og det ærede finansudvalg meget kraftigt at understrege, at det vil være af den allerstørste betydning, at det beløb, der bliver tildelt Færøerne, bliver stillet til disposition straks. Jeg går ud fra, at det bliver lagtinget og landsstyret, der kommer til at disponere over beløbet.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til Framhald á 2 síðu